

Monumenten, architectuur en stedenbouw
in Roermond en omstreken

Ruimtelijk

Tien jaar zoeken
naar bescherming

Peter de Cock werd in 1751 gevangen gehouden in de kelders van het Roermondse stadhuis. De stank aldaar verdreef zelfs zijn pleitbezorgers. Door de eeuwen heen is hij een schelm gebleven die zijn stad op een Tijn Uilenspiegel-achtige wijze bekijkt.

En garde en moed...

Columnisten zijn over het algemeen mensen die het geschreven woord gebruiken als een floret. Net als een bondscoach van het Nederlands elftal roepen zij tegen-gestelde reacties op: van adoratie tot afschuw. Neem de columns van Piet Grijs in de Volkskrant, in de jaren tachtig. Daar wond toenmalig minister van Cultuur, de destijds 35-jarige Elco Brinkman - eigenlijk meer zijn ambtenaren en andere paladijnen - zich dusdanig over op, dat hij weigerde de schrijver Hugo Brandt Corstius de aan hem toegekende P.C. Hooftprijs in 1984 uit te reiken. De laureaat kreeg de prijs van een onafhanke-lijke jury overigens voor zijn literair werk, niet voor zijn columns. Ook in 1985 en 1986 kwam het er niet van, vanwege deze affaire. Wat boosheid toch al niet vermag. De Staatsprijs werd simpelweg niet uitgereikt. In 1987 was de P.C. Hooftprijs staatsprijs af, onder het motto: *"Hier heb je de poen, kijk maar wat jullie doen!"* Wie kreeg hem? Inderdaad Hugo Brandt Corstius.

Sommige politici in dit land vertonen een voortdurende vorm van vergaande geagiteerdheid. Gedragen zich in de batten soms aanmatigend, maar ook niet zelden bestuur-lijk. Een dergelijk gedrag zou in de openbare ruimte niet getolereerd worden, de roep om meer blauw op straat zou niet van de lucht zijn. Hun extreem hoog testeronge-halte treft niet alleen de vermeende politieke tegenstan-der, maar ook burgers die gewoon gebruik maken van de wettelijke mogelijkheden.

Nu kennen wij in dit land geen Geuzenpenning voor poli-tieke moed in combinatie met beschaafdheid. De meeste politici gedragen zich als een Anglo-Français Blanc et Noir. Dat zijn grote honden met een zachtmoedig karak-ter, die onder andere worden ingezet bij slipjachten. Die luisteren op commando, het fluitje van de 'baas'. In tegenstelling tot de gemeenteraad, bijvoorbeeld, gaan de honden pas over tot de kill na de race. Wegens gebrek aan moed 'blaffen' de meesten wat tijdens de eerste ter-mijn, om vervolgens als een oververmoeide labrador in de mand te gaan liggen.

Niks dualisme in de raad. De raadsleden, met name van de regeringsfracties - de naam is al in strijd met het dua-lisme - geven mij niet de indruk dat er een kleine drie-kwart jaar geleden verkiezingen zijn geweest. Uitermate verwonderlijk. Even een stemcomputer bedienen is iets anders dan de stem laten horen.

Het siert wethouder Huub Boots dat hij in ieder geval geen beletsel zag om met de jongens van Ruimte om de tafel te gaan zitten. Maar als de meerderheid van het college dat nog een brug te ver vindt, wordt wel erg voort-geborduurd op het vorige collegeprogramma, getiteld *'Samen over de Brug'*. Dat wordt allemaal maar voor zoete koek geslikt... Sic.

Nee, we breken niks van waarde af, we laten het in elkaar donderen. 't Leed van de sjtadsmoer:

Ach sjtadsmoer, doe hōbs

mich bekans verlaote,

straks donderse inein.

Dao kinne v'r lang euver praote;

v'r vaege de troep waal biejein...

alweer ein gesjpreid bed

veur ein nuuje taoreflat...

En garde en moed. Ik kom tot een verrassende keuze. Wie is dan mijn gast aan tafel? Peter Elverding, inderdaad de voormalige topman van DSM. Waarom? Toen hij het voor het vertellen had koesterde hij eerder het Anglo-Amerikaanse gedachtegoed. Een koude maand met pensioen en hij ziet ineens ook wat in het Rijnland-model, getuige zijn uitspraak: *"Je kunt werknemers niet als een pakje meel verkopen."* Of ik moet het mis hebben. Everding is een groot liefhebber van de Franse keuken. Maar bij zo'n ommezwaai, denk ik dat ik hem wat Thais voorschotel, onder het motto, tevens de titel van zijn Frank Sweertslezing onlangs: *'Alles is veranderd, de rest is hetzelfde gebleven.'* En dat past wel bij deze aflevering.

Uw dienaar PdC

Colofon

Ruimtelijk verschijnt viermaal per jaar en brengt nieuws, achtergronden en uiteenlopende opinies rond monumentenzorg, stedenbouw, ruimtelijke ordening en architectuur in Roermond en omgeving. Bestuursbijdragen vallen buiten verantwoordelijkheid van de redactie. Overname van artikelen is toegestaan nadat toestemming is verkregen en als bronvermelding wordt toegepast. **Uitgave:** Stichting Ruimte. **ISSN** 1389-2606. **Redactie:** Leonard Fortuin, Thei Moors, Paul Poell, Chris Roemen, Bert Thomassen, Marianne Wulms-Hovens. **Medewerkers:** Jacq Arets, Willem Cartigny, Peter de Cock, Lucien Jansen. **Redactie-adres:** Bachstraat 112, 6044 SN Roermond, tel. 0475-322618. **Vormgeving:** Bert Thomassen. **Fotografie:** Leonard Fortuin, Thei Moors, Bert Thomassen, Willem Cartigny, Chris Roemen, Elly en Theo Schumacher. **Verspreiding:** per post of eigen bezorgers. Oude nummers zijn beperkt verkrijgbaar op het redactieadres of bij Boekhandel Boom, Neerstraat 29, Roermond.

Mede mogelijk gemaakt door ARS Grafisch. **Abonnementen:** € 16,- per jaar, over te maken op Postbank 7625876. Bij meerdere abonnementen op één adres abonnementsprijs in overleg. **Abonnementenadministratie:** Bachstraat 112, 6044 SN Roermond, tel. 0475-322618.

Stichting Ruimte: Leonard Fortuin, Willem Cartigny (penningmeester), Lucien Jansen (secretaris), Quint Lommen. **Secretariaatsadres:** Wijershoflaan 31, 6042 NK Roermond, tel. 0475-350367. **E-mail:** stichtingruimteroermond@kpnplanet.nl. **Internet:** www.historieroermond.nl > Stichting Ruimte.

Inhoud

- 1 Stadsmuur in verval
- 2 Column *Peter de Cock*
- 3 Redactioneel/Nieuwe lente?
- 4 Monumenten: dynamische bouwwerken
- 8 Muren beschermen
- 10 'En nog vele jaren'
50 jaar H. Geestkerk
- 11 Aandachtskapel
- 12 BSDG: Bedreigde bescherming
- 13 Uitslag Lezersonderzoek
- 14 Quiz mee
Grand café Cillekens-Dreessens?
- 16 Op de rol 'Lopende zaken'

Van de penningmeester

Graag wil ik de vele trouwe abonnees/donateurs van ons blad bedanken voor hun jaarlijkse financiële bijdrage. Velen - op het moment dat deze tekst geschreven wordt de helft van het ledenbestand - storten daarbij extra. Omdat ze vinden dat *Ruimtelijk* en *Ruimte* steun verdienen in hun acties voor behoud van monumenten in de stad.

Bij het maartnummer van dit jaar werd op een inlegvel om die jaarlijkse bijdrage gevraagd. Er kwamen vragen over de veranderingen in de wijze van betalen. Daarom nog even in herhaling de uitleg hierover.

Betalen via acceptgirokaarten (die worden meegezonden of meegeleverd met het blad) raakt uit de tijd en brengt extra werk en kosten met zich mee. Vandaar dat sinds dit jaar iedere abonnee geacht wordt zelf de minimale bijdrage van € 16,- over te boeken. Alles wat daarboven wordt overgemaakt, noemen wij donatie of extra steun. Overboeken kan op de wijze die u het beste schikt: gewone overboeking, (automatische) opdracht e.d.. En dit dan ter attentie van Stichting Ruimte te Roermond, gironummer 7625876, onder vermelding van 'abonnement 2007'.

Herinnering

Graag maak ik ook van de gelegenheid gebruik om de abonnees die nog niet hebben 'bijgedragen' te herinneren aan deze jaarlijkse bijdrage. U wilt dit blad in september toch ook weer ontvangen? *Willem Cartigny*

Een nieuwe lente, oude geluiden!?

Het zwaluwbestand is niet meer wat het is geweest, diverse zwaluwsoorten staan al op een zogenoemde 'rode lijst'. Maar onder het dak van het geboortehuis van de Roermondse schrijver Emile Seipgens (een voormalige brouwerij) bouwt ieder jaar een kolonie huiszwaluwen nesten. Ook dit jaar zijn de beestjes na een tocht van duizenden kilometers weer in de Jesuïtenstraat neergestreken. Ruimtelijk-lezer en stadsgids Funs van den Broek wees ons erop: *"Die beestjes poepen en dat wordt lastig gevonden. Dan wordt er een draad gespannen om te voorkomen dat ze gaan broeden of wordt het nest verstoord. Maar in deze straat laten de bewoners de vogels met rust. Al jaren. Als ik er met een groep langsloop, wijs ik er altijd op en iedereen is dan enthousiast."*

Dat de stichting Ruimte nu 10 jaar in Roermond 'huist', zal u wel bekend zijn. De viering van dit jubileum leidt in dit nummer van Ruimtelijk onder meer tot een historische kennisquiz met een leuke prijs voor de winnaar. Ook laten enkele Roermondse 'prominenten' zich uit over hun betrokkenheid bij Ruimte, haar 10-jarig bestaan en hun 'eigen' liefde voor Roermond. Wat u van ons vindt hebben we in een lezersonderzoek gepeild. Daarvan in dit nummer de 'uitslag'. Al met al veel lees'voer' in het blad voor alle (vogel-) liefhebbers van Roermond (en omstreken).

De redactie

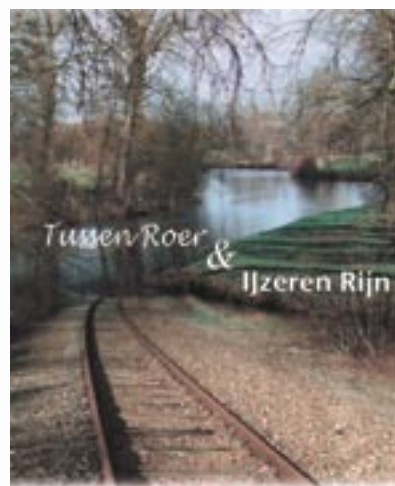
'Ruimte' voor wat anders

Van kazemat tot kelderleven

Onder die titel zal in november een boek verschijnen dat beoogt de totale geschiedenis te beschrijven van Roermond in de Tweede Wereldoorlog. Nu al vóór intekenen kan en scheelt 5 euro op de verkoopprijs.

Info: www.kazematkelderleven.nl.

Van 10 tot 25 november is er in het Colangebouw een expositie over dit onderwerp.

Info/wandelgids
Roermond-Zuid

Wandelgids voor de regio Roermond-Zuid
in opdracht van de Stichting Roermond-Zuid
en het Service Gilde Roermond

Wandelen in Roermond-Zuid

Vier wandelingen in dit stadsdeel dat een langere geschiedenis kent dan de bijbehorende stad. Veel oog voor detail en de omgeving met zijn geschiedkundige betekenis. Lengte van de wandelingen ligt tussen de 1,5 en 5,4 km. De gids -met kaart- is een coproductie van de Stuurgroep Roermond-Zuid en het Service Gilde Roermond.

Veel mensen denken dat monumenten in de loop der tijd niet of nauwelijks zijn veranderd. De historie van veel monumenten leert ons echter dat monumenten juist gekenmerkt worden door een grote dynamiek. Een analyse.

Tekst **Jacq Arets**

Gebruik van een monument

Plaatsing op de monumentenlijst betekent, hoe je het ook wendt of keert, een beperking van het eigendomsrecht. De eigenaar krijgt te maken met een vergunningstelsel in het geval hij iets aan het monument wenst te veranderen, bijvoorbeeld om het aan de eigentijdse eisen te laten voldoen. Maar ook als hij het monument (deels) wenst terug te brengen in de oorspronkelijke staat is de eigenaar vergunningsplichtig. Overigens dient te worden opgemerkt dat plaatsing op de lijst niet betekent dat de eigenaar verplicht is om het pand te restaureren. Er bestaat ook geen herbouwverplichting voor een rijksmonument als dit bijvoorbeeld door brand verloren is gegaan. Verzekeringsmaatschappijen houden de mythe van de verplichte herbouw graag in stand ten einde de herbouwwaarde optimaal te verzekeren¹.

dynamische bouwwerken

De praktijk leert dat er voor de eigenaar van een monument binnen de wet meestal voldoende mogelijkheden zijn om zijn wensen te realiseren. Uitgangspunt van de beoordeling van het bouwplan is dat blijvend gebruik van een monument de beste garantie is voor het behoud ervan. Een monument dat leeg komt te staan omdat het geen gebruiksmogelijkheden meer biedt, is gedoemd verloren te gaan. Een leegstaand pand gaat snel achteruit. Treffend voorbeeld hiervan is het pand Cillekens-Dreessens in de Neerstraat. Dankzij de bezwaarschriften van de Stichting Ruimte is dit pand van de slopershamers gered en vormt de achterzijde van het gebouw het centraal gelegen, fraaie monumentale deel van het Roercenter. Maar het gedeelte van het bouwwerk aan de Neerstraat heeft nog steeds geen bestemming. (Tijdelijk is het een kunstenaarscollectie toegestaan de winkelruimte als expositieruimte te gebruiken.) Als gevolg van deze situatie vindt er geen onderhoud plaats en is het gebouw op termijn ter dode opgeschreven. Opmerkelijk is dat de - door de aardbeving van 1992 - ernstig beschadigde dakkapellen (na 15 jaar) nog steeds niet hersteld zijn. Destijds waren hiervoor subsidiegelden beschikbaar.

Zelfs het verdwijnen van een monument, mits meerdere exemplaren van een dergelijk monument aanwezig zijn op regionale of nationale schaal, met andere woorden als aan het criterium zeldzaamheid geen geweld wordt aangedaan, hoeft geen onoverkomelijke ramp te zijn; wanneer op de vrijgekomen plaats een architectonisch interessant nieuw gebouw tot stand komt is dat een potentieel monument voor de toekomst. Helaas moeten we constateren dat het overgrote deel van de grootschalige nieuwbouw appartementsgebouwen in de Roermondse binnenstad niet in aanmerking komt voor de kwalificatie *gebouwen van grote cultuurhistorische waarden*. Als voorbeelden in Roermond van panden waaraan de tand des tijds zijn verwoestende werk gestaag verricht, kunnen we noemen de Steenen Trappen (inmiddels is de restauratie hiervan eindelijk begonnen) en het voormalig Gerechtsgebouw. Met name het houtwerk van de kozijnen en goten is zeer kwetsbaar. Lekkende daken zijn funest; het hemelwater zal over het gehele gebouw zijn slopende invloed

Voormalig Bisschoppelijk Paleis en Gerechtsgebouw met lekkende/kapotte dakgoot.

Castrum Rurae in de Swalmerstraat: voormalig woonhuis en Groene Kruisgebouw, nu gesplitst in wooneenheden.

doen gelden. Bovendien zullen de restauratiekosten naarmate het pand langer leeg staat steeds hoger worden: investeringen die voor een groot deel door de toekomstige gebruikers betaald dienen te worden. Zijn de voorwaarden die de gemeente, c.q. de Rijksdienst voor Monumenten, verstrekt in het kader van een restauratie, te stringent, dan kan dit de toekomstige gebruiksmogelijkheden te zeer beperken, waardoor de betreffende restauratie van het monument niet plaatsvindt, daar dit economisch onverantwoord wordt geacht, zodat de aantasting onverminderd doorgaat en het monument na verloop van tijd kan worden afgeschreven. In de praktijk blijkt echter dat na decennia van leegstand het nog mogelijk blijkt om een monument, of liever gezegd bouwval, te restaureren. Het pand Neerstraat 65 - het witgeschilderde huis met de groene poort naar de parkeerplaats - is in de Tweede Wereldoorlog haast onherstelbaar beschadigd en pas omstreeks 1985 - geslaagd - gerestaureerd. Ook de restauratie van Mouterij Limburgia

eigenaar, voor eigentijdse bewoning geschikt werd gemaakt, danken wij het dat het pand er nog steeds staat. Het gebouw beschermde zichzelf door met de tijd mee te gaan.

Kerken

Kerken zijn veelal de oudste gebouwen van een stad. Het zijn de eerste gebouwen van steen, terwijl de woonhuizen tot ver in de Nieuwe Geschiedenis van hout gebouwd werden; de twee grote stadsbranden in Roermond van 1554 en 1665 leggen hier getuigenis van af. Mede deze stadsbranden hebben de verstening van de stad bespoedigd. In heel Nederland zijn slechts enkele houten huizen bewaard gebleven. Als iconen van het geloof hebben kerkelijke gebouwen een hoge mate van resistentie. Deze gebouwen zijn vaak aan grote veranderingen onderhevig geweest en indien er gesproken wordt van de 13de eeuwse Munsterkerk, de 14/15de eeuwse Minderbroederskerk en de 15de eeuwse Sint Christoffel kathedraal, dan blijkt dat slechts beperkte gedeelten van het bouwwerk oorspronkelijke zijn. Deels zijn de restauraties noodzakelijk als het gevolg van rampspoeden als storm en brand. De toren van de kathedraal heeft het in de periode 1850 - 1950 zwaar te verduren gehad en dankzij de fotografie hebben we een mooi overzicht van de gedaantewisselingen van deze toren.

Met name in de 19de eeuw zijn vele kerken door bouwmeesters ingrijpend veranderd, mede beïnvloed door het herstel van de kerkelijke hiërarchie in Nederland in 1953, die geleid heeft tot een ware bouwhausse van kerken en restauraties. De bekendste bouwmeester in dit verband is de Roermondse architect Pieter Cuypers. Zo heeft hij de laatromaanse Munsterkerk deels veranderd in een neogotische kerk. In rooms-katholieke kringen bestond in de tweede helft van de 19de eeuw een grote bewondering voor de neogothiek. In wezen zijn de Romaanse - weliswaar ernstig aangetaste - koepel en kleine torens aan de westzijde vervangen door twee compleet nieuwe gotische torens. Is hier sprake van de term 'onherstelbaar gerestaureerd'?

De bouwvallige toren van de Minderbroederskerk is omstreeks 1700 ingestort, geheel afgebroken en niet hersteld. Cuypers heeft bij de restauratie van de Minderbroederskerk de ingang verplaatst van de Minderbroedersstraat naar de Minderbroederssingel. Binnen de historische context is dit een onjuiste keuze, immers de ingang was georiënteerd op de woonplaats van de kerkgangers, die destijds allen - letterlijk - binnen de stadsmuren woonden. Overigens zijn - over andere functies gesproken - beide kerken in de Franse

is in dit verband een mooi voorbeeld. Ofschoon bij dit laatste monument nagenoeg alleen de gevelwanden behouden blijven².

Stelregel bij de beoordeling van het restauratieplan van een monument door de overheid is, dat de mogelijkheden voor hergebruik zo veel mogelijk worden toegestaan, zolang de cultuurhistorische waarden worden gerespecteerd. Zo is men in het verleden ook altijd te werk gegaan.

De meeste monumenten van voor 1850 zijn in de loop der tijd aangepast aan de moderne tijd. Een oud monument toont zijn ontwikkeling door de jaren heen. Aan het feit dat zo'n huis regelmatig, veelal na wisseling van de

tijd, toen de laatste kloosterordes werden opgeheven, een tijdlang gebruikt als paardenstal en hooiberging. Vanwege de stenen vloer, in verband met het verwijderen van de mest, vond men een kerkgebouw hiervoor zeer geschikt! Ook de huidige officiële ingang van de kathedraal aan Buitenop - die overigens bijna nooit wordt gebruikt - is van de stad afgekeerd. Van oorsprong moet de entree aan de Markt gelegen hebben. De nieuwste verandering van het exterieur van de kathedraal betreft de futuristische aanbouw van het bezoekerscentrum. Dit bezoekerscentrum getuigt van de hedendaagse toeristische functie van een monumentaal kerkgebouw. Bij de bouw van dit informatiecentrum heeft de architect bewust, wat betreft vormgeving, materiaalkeuze en kleur, gekozen voor een eenentwintigste eeuw uitstraling en niet de voorkeur gegeven aan de bouwstijl van het oude kerkgebouw. Met al deze voorbeelden is duidelijk aangetoond dat ook monumenten in het topsegment bepaald geen statische bouwwerken zijn.

We moeten ook constateren dat de drie bovengenoemde kerken hun religieuze functie - soms met een korte onderbreking - door de eeuwen heen hebben kunnen handhaven. Dit kunnen we niet zeggen van de kerkenbouw van de twintigste eeuw. Hiervan zijn er in Roermond inmiddels enkele - architectonisch minder interessante en daardoor zonder monumentale status - verdwenen. De kalkstenen (en niet mergel, want dat is een mengsel van kalksteen en klei) koepelkerk, de H. Geestkerk, viert dit jaar zijn vijftigste verjaardag. Deze door Peutz, in functionalistische vormen ontworpen kerk, staat op de nominatie zijn poorten te sluiten. Indien men van te voren op de hoogte was van de secularisatiegolf die Nederland vanaf de jaren zestig overspoelde, dan zou deze kerk naar alle waarschijnlijkheid niet gebouwd zijn. Het zal nog een hele hek-sentour zijn om aan dit gebouw een zinvolle herbestemming te geven. Het is mijn inziens wel wenselijk dat nu eindelijk de toren - met de twee op elkaar staande tafels - een fraaie afronding krijgt.

Functieverandering

De verandering van een monument neemt grotere vormen aan wanneer het hergebruik gepaard gaat met een wijziging van de functie. In de Roermondse binnenstad zijn vele voorbeelden te noemen. Een grote categorie wordt gevormd door de grote herenhuizen, patriciërshuizen, die bewoond werden door rijke families, waarbij het huishoudelijk personeel veelal inwonend was. Deze panden zijn tegenwoordig veelal te groot voor bewoning, gezien ook de kleine gezinnen, terwijl de onderhoudskosten daarentegen niet te dragen zijn. In de regel worden deze grote panden gesplitst in meerdere wooneenheden of ze krijgen een kantoorfunctie. Een mooi voorbeeld van splitsen zien we in het pand Swalmerstraat 59 dat oorspronkelijk eigendom was van baron van Kessenich. Het pand heeft na bewoning door deze familie gefunctioneerd als Groene Kruisgebouw, tegenwoordig heet

De 'Infirmierie' in de Veldstraat: binnenkort een horecagelegenheid. Achter dit pand ligt een weinig bekend pand met een gezwenkte gevel (onderste foto). Als ook dit een horecabestemming krijgt is een bezoek zeker de moeite waard.

het Castrum Rurae en is het gesplitst in vijf appartementen. Een wandeling door de binnenstad en langs de singels - veel grote panden zijn hier gebouwd rond 1900 - maakt duidelijk dat steeds vaker gebouwen een andere functie hebben gekregen. Om er enkele te noemen: het Urse-
 linenklooster in de Steegstraat heeft al vele decennia een kantoorfunctie; het Jesuïtenklooster aan de Lindanus- en Jesuïtenstraat, later een middelbare school, biedt nu onderdak aan het Centrum voor de Kunsten; het voormalige seminarie in de Swalmerstraat biedt aan tientallen mensen woonruimte; het Hof van Gelre aan het Munsterplein, aanvankelijk het paleis van de stadhouder van Opper-

Gelre heeft daarna dienst gedaan als het eerste ziekenhuis van Roermond en is tegenwoordig een seniorenappartementencomplex; een gedeelte van de Ernst Casimirkazerne is veranderd in een outlet winkelcentrum. Geslaagde functieveranderingen treffen we aan bij panden aan de Roersingel, waar woonhuizen deels zijn veranderd in horecabedrijven en pakhuizen daarentegen deels een woonfunctie hebben gekregen. De komende jaren staan nog meer plannen op stapel. Het seminarie uit vervlogen tijden in de Veldstraat, later ziekenhuis, infirmerie en daarna geruime tijd kantoor van de Sociale Dienst en vervolgens vele jaren in onbruik, krijgt een horecabestemming. Huize de Steenen Trappen

Bergstraat 9 en 11: twee afzonderlijke panden samengetrokken tot één fraai onderkomen voor Sunny & Djive.

van - alhoewel geen geregistreerd monument - is onlang gerealiseerd in de Bergstraat. Bij de verbouwing van de modezaak Sunny & Djive heeft men een nieuwe winkel gevormd door twee winkelpanden te combineren. Het destijds onooglijk smalle pand op nummer 11 vormt tegenwoordig de terugwijkende ingang. Van het andere pand (huisnummer 9) heeft men de gevel gerestaureerd en verfraaid en gelijke gevelstenen gebruikt bij de ingangspartij. Het totale interieur vormt nu een grote open ruimte zonder verdiepingen en heeft daardoor een moderne eigentijdse uitstraling. De nieuwe vormgeving is zonder meer een grote verbetering in vergelijking met de oude situatie. Met betrekking tot gevelconservering dreigt echter een gevaar. Waar in het verleden de voorgevel vaak werd opgeknapt en bij financiële voorspoed met overdadig hardsteen werd bekleed en met rijke decoraties werd versierd (cosmetische verfraaiing) om getuigenis af te leggen van de rijkdom van de familie, is de nieuwe voorgevel vaak van recentere datum dan het interieur. Wanneer men bij restauratie te veel de nadruk legt op het behoud van de gevel, dan bestaat de mogelijkheid dat de veel oudere en meer karakteristieke onderdelen van het bouwwerk voorgoed verloren gaan.

De binnenstad

De historische binnenstad laat niet zien hoe de stad er in vroegere tijden heeft uitgezien, maar wel hoe deze zich in de loop der tijd heeft ontwikkeld. Wat wij zien, zijn in het verleden gebouwde panden, die alle in de loop der tijd werden aangepast aan de toenmalige eisen en derhalve in 'geschonden' vorm de tand des tijds hebben weten te doorstaan. En juist deze voortdurende aanpassingen aan de eisen der tijd vormen een voorwaarde om oude gebouwen in stand te houden. Een gebouw dat niet wordt gebruikt is ten dode opgeschreven. Kortom, de Roermondse binnenstad vormt een staalkaart van vele eeuwen bouwen en verbouwen. ®

Noten

- 1 Deze opmerking is een correctie van de verkeerde bewering hieromtrent in *Ruimtelijk* maart 2006 'Monuments' door Jacq Arets.
- 2 Zie *Ruimtelijk* september 2006 'Op de rol'.

wordt getransformeerd in een consultatiebureau en vele appartementen. De gevangenis in de Pollartstraat wordt wellicht omgebouwd tot riante woonruimten. Een alternatieve bestemming zou kunnen zijn hotel. Als herinnering zouden de gasten een gestreepte pyjama mee naar huis kunnen nemen. Nieuwe uitdagingen wachten nog op concrete plannen, zoals de fabrieksgebouwen in de Voorstad St. Jacob waarvan al een gedeelte ingericht is en gebruikt wordt als kantoorruimte, en het voormalige Gerechtsgebouw in de Pollart- en H. Geeststraat. Afhankelijk van de plaatselijke situatie zal de verandering van bestemming van de gebouwen gepaard gaan met het nodige breek- en sloopwerk. De gebouwen zullen opnieuw worden ingedeeld en in sommige gevallen houdt alleen nog de 'buitenschil' de herinnering aan vroegere tijden levend. Door het instandhouden van de voorgevels blijft tenminste de 'leesbaarheid' van het verleden gehandhaafd. Een verrassend voorbeeld hiervan

Natuurbescherming

Een onooglijk plantje siert op vele plekken de muren in de Bethlehem- en (hier) in de Voogdijstraat. Onooglijk misschien, maar dit plantje maakt deze muur een bezienswaardigheid voor florale enthousiastelingen uit heel Nederland. Deze Pijlscheefkelk, maar ook het Grasklokje sieren onze oude muren en ook zij genieten een wettelijke bescherming onder de flora- en faunawet. Aantasting van de populatie mag alleen onder bepaalde (strengere) voorwaarden. De muur is daarmee dubbel beschermd, want ze is ook een rijksmonument.

Passanten beschermen

De oude muur bij de Rattentoren staat op instorten. Bezoekers moeten voor de omvallende delen beschermd worden. Deskundigen bevelen een steen-voor-steen-ontmanteling aan. Als we alle bezoekers die hier passeren naar of van het DOC, wijzen op de gevaren waartegen deze muren ons vroeger beschermden en ze staan vervolgens één euro af als bijdrage voor behoud, dan dragen zij hún steentje bij om, als ze zijn uitgewinkeld, in een fijne stad veilig te kunnen ronddwalen.

muren beschermen

De oude muren beschermden de stad voor gevaren van buitenaf. Na jaren van trouwe dienst aan haar bouwers zijn de rollen nu omgedraaid: de muren staan nu zelf aan gevaren bloot, wat weer gevaar oplevert voor haar bouwers. Complex? Op deze pagina vier voorbeelden van bedreigde muren die om een of andere reden om bescherming vragen. Tekst en foto's *Thei Moors*

Eigendomsbescherming?

Makelaar Dohmen wil graag op eigen terrein parkeren en sloeg daarom enkele jaren geleden een fikse bres in de historische stadsmuur met monumentale status. Alweer moeten historische waarden plaats maken voor andere belangen, nu voor de heilige koe. Een nogal kortzichtige actie die een maxitoerit maakt naar de tuin. De bescherming van kantoorpand zal dit zeker niet ten goede komen.

Rust beschermen

Architectenbureau Coppen heeft volgens het blad City Life verbouwplannen gemaakt voor het Carmelitesklooster aan de Venloseweg. Er komen stadswoningen in het gebouw en patiowoningen eromheen in de tuin van het oude klooster, met tuin, terras en subterrane parkeerplaatsen. De nieuwe toegang naar die tuin is een paar jaar geleden illegaal aangelegd door de Centrale Opvang Asielzoekers, die er stacaravans moest plaatsen. Op die plek komen nu negen patiobungalows. Coppen belooft dat de 'massieve kloostermuur uiteraard wel behouden blijft'. De rust achter de muur zal tot het verleden behoren.

Natuurbescherming

Een onooglijk plantje siert op vele plekken de muren in de Bethlehem- en (hier) in de Voogdijstraat. Onooglijk misschien, maar dit plantje maakt deze muur een bezienswaardigheid voor florale enthousiastelingen uit heel Nederland. Deze Pijscheefkelk, maar ook het Grasklokje sieren onze oude muren en ook zij genieten een wettelijke bescherming onder de flora- en faunawet. Aantasting van de populatie mag alleen onder bepaalde (strengere) voorwaarden. De muur is daarmee dubbel beschermd, want ze is ook een rijksmonument.

muren be

**De oude muren beschermden de stad voor gevaren v
bouwers zijn de rollen nu omgedraaid: de muren sta
levert voor haar bouwers. Complex? Op deze pagina
of andere reden om bescherming vragen. Tekst en fo**

Eigendomsbescherming?

Makelaar Dohmen wil graag op eigen terrein parkeren en sloeg daarom enkele jaren geleden een fikse bres in de historische stadsmuur met monumentale status. Alweer moeten historische waarden plaats maken voor andere belangen, nu voor de heilige koe. Een nogal kortzichtige actie die een maxitoerit maakt naar de tuin. De bescherming van kantoorpand zal dit zeker niet ten goede komen.

Passanten beschermen

De oude muur bij de Rattentoren staat op instorten. Bezoekers moeten voor de omvallende delen beschermd worden. Deskundigen bevelen een steen-voor-steen-ontmanteling aan. Als we alle bezoekers die hier passeren naar of van het DOC, wijzen op de gevaren waartegen deze muren ons vroeger beschermden en ze staan vervolgens één euro af als bijdrage voor behoud, dan dragen zij hún steentje bij om, als ze zijn uitgewinkeld, in een fijne stad veilig te kunnen ronddwalen.

schermen

an buitenaf. Na jaren van trouwe dienst aan haar
an nu zelf aan gevaren bloot, wat weer gevaar op-
vier voorbeelden van bedreigde muren die om een
to's *Thei Moors*

Rust beschermen

Architectenbureau Coppen heeft volgens het blad City Life verbouwplannen gemaakt voor het Carmelitesenklooster aan de Venloseweg. Er komen stadswoningen in het gebouw en patiowoningen eromheen in de tuin van het oude klooster, met tuin, terras en subterrane parkeerplaatsen. De nieuwe toegang naar die tuin is een paar jaar geleden illegaal aangelegd door de Centrale Opvang Asielzoekers, die er stacaravans moest plaatsen. Op die plek komen nu negen patiobungalows. Coppen belooft dat de 'massieve kloostermuur uiteraard wel behouden blijft'. De rust achter de muur zal tot het verleden behoren.

'En nog vele jaren...'

Max Janssens was vroeger lid van de werkgroep Ruimte en bijt het spits af in een mini-serie over 10 jaar Ruimte.

"Halverwege de jaren tachtig zat ik bij de werkgroep Ruimte. Aanvankelijk hielden we ons vooral bezig met knelpunten in de stad. Toen kon je bijvoorbeeld met de auto door de hele stad crossen en werd er nauwelijks rekening gehouden met fietsers en voetgangers. Dat is nu wel verbeterd, maar er zijn nog altijd situaties waar je niet blij van wordt. De Venloseweg bijvoorbeeld, die is toch levensgevaarlijk voor fietsers?"

"Later hield de werkgroep zich ook bezig met planologie. Vooral in de Roerdelta hebben we ons toen vastgebeten. Het plan was om daar de groene long van de stad van te maken, met mooie wandelpaden langs de Roerarmen. Ik ben blij met alle aandacht voor monumenten, maar als het aan mij lag zou er wel wat meer aandacht aan dit soort zaken besteed kunnen worden.

"Nog zoiets: straks hebben we hier de A73 liggen waar dan die autobaan uit Elmt op aansluit. Je kunt er gif op innemen dat die weg straks wordt doorgetrokken tot Kelpen, de plannen zijn er al. En dan hebben we wel een autoweg door de stad lopen. In Maastricht weten ze inmiddels wat dat voor problemen met zich mee brengt, maar hier gaan ze het nog eens overdoen.

"Wat ik ook zo jammer vind, is dat de wandelingen zijn verdwenen. Een mooie wandeling naar Mijnheerkens kun je bijvoorbeeld niet meer maken. En waarom is er geen wandelpad langs de Roer, waarbij je de meest karakteristieke plek van de stad, de Stenen Brug en de kathedraal, telkens in het vizier hebt? En we hebben een prachtig park bij Hattem. Maar als je er naartoe wilt lopen, moet je langs die drukke Maastrichterweg. Daar zou meer aandacht voor mogen zijn."

Overdenkingen van **Marianne Wulms** bij

Over kerken, sluiting en herbestemming
Eerste pinksterdag 2007: de koepelkerk van de H. Geestparochie is gevuld met belangstellende gelovigen. In schrille tegenstelling tot het geringe aantal bezoekers op weekdagen (rond de dertig), is dit op hoogtijdagen anders. Een halve eeuw heeft het ronde kerkgebouw dienst gedaan aan gelovigen - door veranderingen in het religieus ervaren is het nu tijd voor een herbezinning. Het aantal kerkgangers is de laatste jaren drastisch teruggelopen en ook de beschikbare geestelijken zijn gering in aantal. De frequentie van woord- en gebedsdiensten in de ochtenduren of als avondmis is afhankelijk van het beschikbare aantal priesters. Vervangers zijn moeilijk te vinden. De 3500 parochianen werden in 2006 middels een enquête betrokken bij het evalueren van de vraag rond het voortbestaan van de kerk, 136 mensen antwoordden. In opdracht van het bisdom onderzoekt een architectenbureau uit Maastricht alternatieve bestemmingen voor het gemeentelijke monument de H. Geestkerk.

Het ontstaan van de koepelkerk verliep moeizaam, het uiteindelijk goed gekeurde ontwerp hoort tot het zeer gewaardeerde oeuvre van architect ir. Peutz. De kerk werd gebouwd in 1956 voor het bedrag van 404.000 gulden, wat toen een hoog bedrag leek, maar ze zou daar in de huidige tijd niet voor gebouwd kunnen worden. Wat kost een leegstaande kerk? Een kerkmeester antwoordt: "Wat de gek er voor geeft". Het behoud van de kerk als gebouw wordt van groot belang geacht voor de inwoners van de stad. Een reden om dit unieke gebouw te behouden voor een stedelijke bestemming is de centrale ligging met de mogelijkheden voor extra parkeergelegenheid. Eerder al werd het Witte Kerkje in de Voorstad St. Jacob aan de eredienst onttrokken en herbestemd. De kerk O.L.V. van de Altijddurende Bijstand in 't Veld en de St. Jozefkerk (de Kemp) zijn gesloopt.

De H. Geestkerk vroeger

Was de H. Geestkerk de eerste kerk in Roermond die zo genoemd werd? Nee, want zuster Hermana benoemt er een in haar boekwerkje over de Karmel A *Deo et rege* op bladzijde 36: 'In de H. Geeststraat lag de kerk van de H. Geest met het aangrenzende klooster van de Franciscanessen - Penitenten. De H. Geestkerk was van oudsher, naast de St. Christoffel, de belangrijkste kerk van de stad. Zij was tot 1661, dus honderd jaar lang, de Roermondse kathedraal. Eerst had zij twee eeuwen een kapittel, het kapittel van het Munster van St. Odiliënberg dat voor de veiligheid binnen de vesting Roermond was gebracht in 1361.'

Overigens werd de kerk ook in de Middeleeuwen gezien als een multifunctioneel centrum. Ad de Visser beschrijft in het boek *Kunst met voetnoten* - over inhoud en betekenis in de beeldende kunst - hoe dit destijds toeging. Er werd handel gedreven in de kerk, kippen en varkens scharrelden er rond. Verleidelijke dames zochten ongehinderd naar klanten voor hun 'liefdewerk'. De piëteit voor een kerkgebouw stamt dan ook van latere tijd.

De toekomstige H. Geestkerk

Het jaar van het Religieus Erfgoed 2008 nadert. Wat wordt de toekomst van dit gebouw, krijgt het een museale bestemming? De aanwezige kunst en de

50 jaar H. Geestkerk

H. Geestkerk vanaf de kathedraal gezien.
Foto: Elly en Theo Schumacher (www.schumulder.nl)

gebrandschilderde ramen verdienen, net als het gebouw, alle aandacht. Omdat verdere bestemming als kerk in 'economisch opzicht' niet haalbaar is, zullen de waardevolle elementen in het interieur op termijn nader moeten worden gezien.

Suggesties voor herbestemming

- Een gedeelte van de ruimte kan middels een glazen wand een apart deel gaan vormen en een museale functie krijgen voor het onderbrengen van wisselcollecties moderne kunst. Nadat het Stedelijk Museum *Cuypershuis* is geworden, kan men hier, dichtbij het vertrouwde adres, tentoonstellingen bekijken die los staan van de pijlers Cuypers, Luyten, Nicolas en de historie van Roermond.
- Het 'Ora et labora' bidvertrek. In een kleinere zijruimte kan de herinnering aan de kerk gekoesterd worden met attributen en fotomateriaal: een levendige herinnering aan 50 jaar H. Geestparochie. Een vitrine kan wissel-

collecties tonen van bidprentjes, devotionalia en dergelijke.

- De H. Geestkerk als een 'Vocare', (Latijn voor 'roepen'): een gastvrije roep om de ruimte te gebruiken voor muzikanten van Symfonie Het Katoenen Dorp; vanwege de akoestiek, al zullen de klanken anders zijn dan die van het kerkorgel.

- Via een centrale hoofdingang kan ook een 'platte zaal' opgenomen worden in de renovatie, geschikt voor grote bezoekersaantallen. De gedachten van medewerkers van Stichting Ruimte gaan hierbij uit naar het onderbrengen van het Roermondse cultureel poppodium *de Azijnfabriek*. Jaarlijks worden 150 activiteiten voor jongeren ontplooid op muzikaal gebied en in de vorm van cabaret en workshops. Het verschil tussen een kerk en een (cultuur-) tempel is gering als het om het beste bereik gaat. Niet alleen de waardering voor het aanbod wordt bedoeld, maar ook de betere bereikbaarheid van het gebouw. Cultuuruitingen horen bovendien eerder in de binnenstad thuis dan verbannen te worden naar het ECI complex! De Maastrichtse *Music Hall aan de Maas* is een geslaagd voorbeeld van een ruimte die voorheen 'Platte Zaal' werd genoemd. Amersfoort verbouwde al in 1990 een kerk tot *Theater De Lieve Vrouw*: onderdak voor theaterzaal, poppodium, filmhuis en grand café.

- Een 'platte zaal' kan ook een ruimte zijn voor vergaderingen, presentaties en lezingen, bijvoorbeeld over architectuur.

Na herbestemming kan *Vocare* (de naam H. Geestkerk zal moeten wijken) als beeldbepalend pand van nog grotere betekenis zijn, voor de cultuurminnende Roermondse regio. Het traditionele geloven maakt dan letterlijk plaats voor 'zingeving' in de ruimste zin van het woord. Dan is de cirkel rond en gaat het zieltjes winnen voor activiteiten vanzelf. Als dat niet heilzaam is in het algemeen belang?! ®

Lei Derikx schreef waardevolle bijdragen over de ontstaansgeschiedenis van de kerk. 'Van verffabriek tot koepelkerk' (1997), is met Pinksteren 2007 opgevolgd door de uitgave: 'Van koepelkerk tot ...?' Verstrekt aan parochianen.

Aandacht voor een aandachtskapel

Tekst **Marianne Wulms**

Het gemeentelijk monument met de aanduiding 'rechts van Gebroek 35' zal een nieuw aanzien krijgen door het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden. Dit valt om meerdere redenen toe te juichen, onder andere omdat het hier gaat om een neogotisch monumentaal bouwwerk met een karakteristieke verschijningsvorm. Het is één van de vele zo kenmerkende plaatsen in Limburg waar zitmeditatie kan plaats vinden: rustpunten voor bezinning in hectische tijden.

Het kapelletje, uit 1880, is een zeldzaam voorbeeld van een aandachtskapel uit de tweede helft van de negentiende eeuw. Voor Roermond is het in cultuurhistorisch opzicht van betekenis omdat het hoort tot de laatste gave restanten van de vroegere agrarische nederzetting Gebroek. Die 'nederzetting' valt nu geheel binnen het stedelijk gebied van Roermond. Kenmerkend voor het gebouwtje zijn de spitsboogvormige voorgevel en de topgevel met 'ezelsvormige' afdekking en kruis. De gepleisterde binnenruimte heeft een spitsboogvormig tongewelf. De achtergevel bestaat uit een witbetegelde opbouw met houten reliëf van de Heilige Familie en het opschrift: 'Sint Jozef zorg'. Een beeldje van St. Jozef met Christuskind bevestigt dat deze patroonheilige centraal staat in dit kleine godshuis. St. Jozef werd van oudsher in gebed aangeroepen voor het bereiken van een gelukkige levensstaat. Bezoekers van het nabijgelegen plantsoen dat aan de oost- en de zuidzijde van deze kapel ligt, zullen in de nabije toekomst verrast kunnen constateren dat dit stenen bouwwerk als meditatieve plek ook in de huidige tijd aandacht verdient. ®

'En nog vele jaren...'

Max Janssens was vroeger lid van de werkgroep Ruimte en bijt het spits af in een miniserie over 10 jaar Ruimte.

"Halverwege de jaren tachtig zat ik bij de werkgroep Ruimte. Aanvankelijk hielden we ons vooral bezig met knelpunten in de stad. Toen kon je bijvoorbeeld met de auto door de hele stad crossen en werd er nauwelijks rekening gehouden met fietsers en voetgangers. Dat is nu wel verbeterd, maar er zijn nog altijd situaties waar je niet blij van wordt. De Venloseweg bijvoorbeeld, die is toch levensgevaarlijk voor fietsers?"

"Later hield de werkgroep zich ook bezig met planologie. Vooral in de Roerdelta hebben we ons toen vastgebeten. Het plan was om daar de groene long van de stad van te maken, met mooie wandelpaden langs de Roerarmen. Ik ben blij met alle aandacht voor monumenten, maar als het aan mij lag zou er wel wat meer aandacht aan dit soort zaken besteed kunnen worden.

"Nog zo iets: straks hebben we hier de A73 liggen waar dan die autobaan uit Elmpt op aansluit. Je kunt er gif op innemen dat die weg straks wordt doorgetrokken tot Kelpen, de plannen zijn er al. En dan hebben we wel een autoweg door de stad lopen. In Maastricht weten ze inmiddels wat dat voor problemen met zich mee brengt, maar hier gaan ze het nog eens overdoen.

"Wat ik ook zo jammer vind, is dat de wandelingen zijn verdwenen. Een mooie wandeling naar Mijnheerkens kun je bijvoorbeeld niet meer maken. En waarom is er geen wandelpad langs de Roer, waarbij je de meest karakteristieke plek van de stad, de Stenen Brug en de kathedraal, telkens in het vizier hebt? En we hebben een prachtig park bij Hattem. Maar als je er naartoe wilt lopen, moet je langs die drukke Maastrichterweg. Daar zou meer aandacht voor mogen zijn."

Overdenkingen van Marianne Wulms bij

Over kerken, sluiting en herbestemming
Eerste pinksterdag 2007: de koe-
pelkerk van de H. Geestparochie
is gevuld met belangstellende ge-
lovigen. In schrille tegenstelling
tot het geringe aantal bezoekers op
weekdagen (rond de dertig), is dit op
hoogtijdagen anders. Een halve eeuw
heeft het ronde kerkgebouw dienst
gedaan aan gelovigen - door verande-
ringen in het religieus ervaren is het
nu tijd voor een herbezinning. Het
aantal kerkgangers is de laatste jaren
drastisch teruggelopen en ook de
beschikbare geestelijken zijn gering
in aantal. De frequentie van woord-
en gebedsdiensten in de ochtenduren
of als avondmis is afhankelijk van het
beschikbare aantal priesters. Vervan-
gers zijn moeilijk te vinden.
De 3500 parochianen werden in
2006 middels een enquête betrok-
ken bij het evalueren van de vraag
rond het voortbestaan van de kerk,
136 mensen antwoordden. In op-
dracht van het bisdom onderzoekt
een architectenbureau uit Maastricht
alternatieve bestemmingen voor het
gemeentelijke monument de H. Geestkerk.

Het ontstaan van de koepelkerk verliep moeizaam, het uiteindelijk goed
gekeurde ontwerp hoort tot het zeer gewaardeerde oeuvre van architect ir.
Peutz. De kerk werd gebouwd in 1956 voor het bedrag van 404.000 gulden,
wat toen een hoog bedrag leek, maar ze zou daar in de huidige tijd niet voor
gebouwd kunnen worden. Wat kost een leegstaande kerk? Een kerkmeester
antwoordt: "Wat de gek er voor geeft". Het behoud van de kerk als gebouw wordt
van groot belang geacht voor de inwoners van de stad. Een reden om dit
unieke gebouw te behouden voor een stedelijke bestemming is de centrale
ligging met de mogelijkheden voor extra parkeergelegenheid. Eerder al werd
het Witte Kerkje in de Voorstad St. Jacob aan de eredienst onttrokken en
herbestemd. De kerk O.L.V. van de Altijddurende Bijstand in 't Veld en de St.
Jozefkerk (de Kemp) zijn gesloopt.

De H. Geestkerk vroeger

Was de H. Geestkerk de eerste kerk in Roermond die zo genoemd werd? Nee,
want zuster Hermana benoemt er een in haar boekwerkje over de Karmel A
Deo et rege op bladzijde 36: 'In de H. Geeststraat lag de kerk van de H. Geest met
het aangrenzende klooster van de Franciscanessen - Penitenten. De H. Geestkerk was
van oudsher, naast de St. Christoffel, de belangrijkste kerk van de stad. Zij was tot
1661, dus honderd jaar lang, de Roermondse kathedraal. Eerst had zij twee eeuwen
een kapittel, het kapittel van het Munster van St. Odiliënberg dat voor de veiligheid
binnen de vesting Roermond was gebracht in 1361.'

Overigens werd de kerk ook in de Middeleeuwen gezien als een multifunctio-
neel centrum. Ad de Visser beschrijft in het boek *Kunst met voetnoten* - over
inhoud en betekenis in de beeldende kunst - hoe dit destijds toeging. Er werd
handel gedreven in de kerk, kippen en varkens scharrelden er rond. Verlei-
delijke dames zochten ongehinderd naar klanten voor hun 'liefdewerk'. De
piëteit voor een kerkgebouw stamt dan ook van latere tijd.

De toekomstige H. Geestkerk

Het jaar van het Religieus Erfgoed 2008 nadert. Wat wordt de toekomst van
dit gebouw, krijgt het een museale bestemming? De aanwezige kunst en de

50 j H. Ge

H. Geestkerk van
Foto: Elly en Tho

aar estkerk

af de kathedraal gezien.
eo Schumacher (www.schumulder.nl)

gebrandschilderde ramen verdienen, net als het gebouw, alle aandacht. Omdat verdere bestemming als kerk in 'economisch opzicht' niet haalbaar is, zullen de waardevolle elementen in het interieur op termijn nader moeten worden gezien.

Suggesties voor herbestemming

- Een gedeelte van de ruimte kan middels een glazen wand een apart deel gaan vormen en een museale functie krijgen voor het onderbrengen van wisselcollecties moderne kunst. Nadat het Stedelijk Museum *Cuypershuis* is geworden, kan men hier, dichtbij het vertrouwde adres, tentoonstellingen bekijken die los staan van de pijlers Cuypers, Luyten, Nicolas en de historie van Roermond.
- Het 'Ora et labora' bidvertrek. In een kleinere zijruimte kan de herinnering aan de kerk gekoesterd worden met attributen en fotomateriaal: een levendige herinnering aan 50 jaar H. Geestparochie. Een vitrine kan wissel-

collecties tonen van bidprentjes, devotionalia en dergelijke.

- De H. Geestkerk als een 'Vocare', (Latijn voor 'roepen'): een gastvrije roep om de ruimte te gebruiken voor muzikanten van Symfonie Het Katoenen Dorp; vanwege de akoestiek, al zullen de klanken anders zijn dan die van het kerkorgel.
- Via een centrale hoofdingang kan ook een 'platte zaal' opgenomen worden in de renovatie, geschikt voor grote bezoekersaantallen. De gedachten van medewerkers van Stichting Ruimte gaan hierbij uit naar het onderbrengen van het Roermondse cultureel poppodium *de Azijnfabriek*. Jaarlijks worden 150 activiteiten voor jongeren ontplooid op muzikaal gebied en in de vorm van cabaret en workshops. Het verschil tussen een kerk en een (cultuur-) tempel is gering als het om het beste bereik gaat. Niet alleen de waardering voor het aanbod wordt bedoeld, maar ook de betere bereikbaarheid van het gebouw. Cultuuruitingen horen bovendien eerder in de binnenstad thuis dan verbannen te worden naar het ECI complex! De Maastrichtse *Music Hall aan de Maas* is een geslaagd voorbeeld van een ruimte die voorheen 'Platte Zaal' werd genoemd. Amersfoort verbouwde al in 1990 een kerk tot *Theater De Lieve Vrouw*: onderdak voor theaterzaal, poppodium, filmhuis en grand café.
- Een 'platte zaal' kan ook een ruimte zijn voor vergaderingen, presentaties en lezingen, bijvoorbeeld over architectuur.

Na herbestemming kan *Vocare* (de naam H. Geestkerk zal moeten wijken) als beeldbepalend pand van nog grotere betekenis zijn, voor de cultuurminnende Roermondse regio. Het traditionele geloven maakt dan letterlijk plaats voor 'zingeving' in de ruimste zin van het woord. Dan is de cirkel rond en gaat het zieltjes winnen voor activiteiten vanzelf. Als dat niet heilzaam is in het algemeen belang?! ®

Lei Derikx schreef waardevolle bijdragen over de ontstaansgeschiedenis van de kerk. 'Van verffabriek tot koepelkerk' (1997), is met Pinksteren 2007 opgevolgd door de uitgave: 'Van koepelkerk tot ...?' Verstrekt aan parochianen.

Aandacht voor een aandachtskapel

Tekst **Marianne Wulms**

Het gemeentelijk monument met de aanduiding 'rechts van Gebroek 35' zal een nieuw aanzien krijgen door het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden. Dit valt om meerdere redenen toe te juichen, onder andere omdat het hier gaat om een neogotisch monumentaal bouwwerk met een karakteristieke verschijningsvorm. Het is één van de vele zo kenmerkende plaatsen in Limburg waar zitmeditatie kan plaats vinden: rustpunten voor bezinning in hectische tijden.

Het kapelletje, uit 1880, is een zeldzaam voorbeeld van een aandachtskapel uit de tweede helft van de negentiende eeuw. Voor Roermond is het in cultuurhistorisch opzicht van betekenis omdat het hoort tot de laatste gave restanten van de vroegere agrarische nederzetting Gebroek. Die 'nederzetting' valt nu geheel binnen het stedelijk gebied van Roermond. Kenmerkend voor het gebouwtje zijn de spitsboogvormige voorgevel en de topgevel met 'ezelsvormige' afdekking en kruis. De gepleisterde binnenruimte heeft een spitsboogvormig tongewelf. De achtergevel bestaat uit een witbetegelde opbouw met houten reliëf van de Heilige Familie en het opschrift: 'Sint Jozef zorg'. Een beeldje van St. Jozef met Christuskind bevestigt dat deze patroonheilige centraal staat in dit kleine godshuis. St. Jozef werd van oudsher in gebed aangeroepen voor het bereiken van een gelukkige levensstaat. Bezoekers van het nabijgelegen plantsoen dat aan de oost- en de zuidzijde van deze kapel ligt, zullen in de nabije toekomst verrast kunnen constateren dat dit stenen bouwwerk als meditatieve plek ook in de huidige tijd aandacht verdient. ®

In *Ruimtelijk* van maart 2007 verscheen het artikel *Een kort moment voor het monument van Jacq Arets*. Op het gedeelte *Beschermde stads- en dorpsgezichten* daarvan bouwt Willem Cartigny voort.

Bedreigde bescherming

Met ongeveer 245 rijksmonumenten behoort Roermond tot de grote Limburgse monumentengemeenten en staat het ook landelijk in de top 50 (rond positie 40). In Limburg komt onze stad op de derde plaats, na Maastricht met ongeveer 1600 rijksmonumenten en Gulpen/Wittem met zo'n 255 (Jaarboek Nationaal Contact Monumenten). Roermond noemt zich graag de tweede monumentenstad in Limburg; dat klopt, zo lang je niet spreekt van 'gemeente' maar van 'stad'. Maar echt van belang is de vraag of die tweede positie ook wordt waar gemaakt, of er beleid gevoerd wordt overeenkomstig deze positie. Daaraan schort helaas van alles.

BSDG in Roermond en omgeving

Roermond is een zogenaamde 'Belvédère-gemeente', dat wil zeggen. één van de meer bijzondere cultuurhistorische steden in het land. Die status dankt het aan de rijkeshistorieenaanwaterenogaanmonumenten over is, zoals het grote beschermde stadsgezicht, één van de grotere in het land. De grootste concentratie rijksmonumenten bevindt zich in de binnenstad, met daarnaast kleinere concentraties in het Vrijveld, 't Roermondse Veld, Kapel en Kapellerlaan, Asselt en de Voorstad Sint Jacob. De bescherming op grond van het beschermd stadsgezicht geldt niet alleen voor de binnenstad, maar ook voor een deel van de Loesbleik, Buitenop, Voorstad en een deel van de Roerdelta (waaronder bijvoorbeeld ook de brug Klein Hellegat valt). Alleen, voor dit deel van het stadsgezicht heeft de gemeente, meer dan 20 jaar na de aanwijzing tot BSDG, nog steeds geen beschermend bestemmingsplan opgesteld, waartoe de Monumentenwet wel verplicht.

Asselt zal op termijn Beschermd Dorpsgezicht worden, en daarmee had de voormalige gemeente Swalmen een vooruitziende blik, want ze was maar net op tijd. De gemeente Roermond wil namelijk af van dit soort beschermingen. Ondanks uitdrukkelijke waarschuwingen daartegen, onder andere van Ruimte, heeft de nieuwe gemeenteraad in januari jongstleden zonder discussie een nieuwe Monumentenverordening aangenomen waarin de aanwijzing van een BSDG op gemeentelijk niveau uitdrukkelijk wordt uitgesloten. Omdat in de eerdere verordening die mogelijkheid juist wel aanwezig was (zoals gebruikelijk is in dit soort verordeningen) is hier sprake van een duidelijke verslechtering van de positie van monumenten in de gemeente. Waarom de gemeente dat wil laat zich raden: al die regelgeving is maar lastig, die moet zoveel mogelijk uitgediept worden. Desondanks doet de gemeente het voorkomen alsof het nog steeds mogelijk zou zijn op gemeentelijk niveau een BSDG in te stellen. Zij beweert dat bijvoorbeeld in de inspraak- en commissieverslagen voor de bestemmingsplannen Maasplassen en Herten. Daarbij worden respectievelijk aan De Weerd alsook aan Ool de mogelijkheden voorgespiegeld om BSDG te worden. Maar die mogelijkheid is er nu juist in januari 2007 bewust uitgehaald. Om dan naar buiten toe, zoals naar wijkverenigingen en in het Monumentenoverleg, de indruk te wekken dat het wél zou kunnen (het zal worden 'onderzocht'), is dan ook simpelweg misleiding.

Er zijn trouwens nog meer bedreigingen

op komst voor het BSDG, niet alleen door de uitgediepte regelgeving, maar ook door megaprojecten in en buiten de binnenstad. Binnen de stad, dan wel vlak daartegenaan, geldt dat voor diverse hoogbouwprojecten, zoals het Kazernevoortterrein en de geplande hoogbouwflat bij Huize Ernst Casimir aan de Venloseweg. Verder weg staat dan nog het Retailpark op stapel. Al die projecten zullen een enorme druk zetten op de binnenstad en leiden bijvoorbeeld tot het 'wegzuigen' van kantoren, terwijl de leegstand, met name ook van grotere monumentenpanden in de binnenstad nu al gigantisch is.

Vrijheid-blijheid

Bescherming van monumenten via het BSDG is een groot goed, maar van die bescherming komt in Roermond weinig terecht. Het gemeentebestuur voert 'vrijheid-blijheid' in zijn vaandel en geeft de commercie alle voorrang. Dat vinden wij opmerkelijk, want het monumentenbeleid is formeel nog altijd een 'speerpunt', iets om Roermond mee 'op de kaart te zetten'. ®

Foto boven: 't Roermondse Veld: beschermd ensemble middels rechtstreekse aanwijzing als rijksmonument. Foto's onder: Voorstad St. Jacob valt ook onder het Beschermd Stadsgezicht.

'Gelukgewenst met jullie tienjarig bestaan!'

Bij *Ruimtelijk* van maart 2007 kregen de lezers een enquêteformulier om meningen te peilen en commentaar uit te lokken over kwartaalblad en stichting. Dat leverde een schat aan behartenswaardige opmerkingen op, voor bestuur als redactie. Achtenzestig lezers hebben het formulier teruggestuurd. Dat is ongeveer 17 % van onze 'ledenlijst', geen slechte score voor een enquête waarbij onder de deelnemers Michael Schulz' kaart van *De binnenstad van Roermond aan het begin van de 21de eeuw* werd verloot.

Ruimtelijk op de wc!

Ruimtelijk bereikt vooral oudere lezers: bijna 90 % van de respondenten is ouder dan 45 jaar. Voor betrouwbaarheid, actualiteit, verrassendheid, themakeuze, illustraties, opmaak en totaalindruk krijgt Ruimtelijk rapportcijfers rond de 8. Ook andere aspecten worden positief beoordeeld:

64% vindt dat historie en actualiteit in evenwicht zijn;

81% vindt het blad informatief, 14% kiest voor de middenpositie; 5% zegt dat het blad niets nieuws biedt;

97% merkt het blad aan als kritisch, slechts één respondent vindt het blad onkritisch;

62% vindt de verschijningsfrequentie goed, de overigen wensen meer nummers per jaar.

Meer dan de helft van de donateurs betaalt een extra bedrag bovenop de minimumbijdrage.

Veel respondenten maakten opmerkingen over de leesbaarheid. De mooiste is deze: *"Ruimtelijk is bij uitstek geschikt voor de wc, maar dan niet als papier 'op de rol'. Het blad moet licht verteerbaar zijn, met korte stukken, veel foto's, minder jaartallen en minder afkortingen."*

Niet alle lezers zijn gelukkig met de toon die Ruimte aanslaat: *"Hoewel u op onderdelen gelijk kunt hebben, is de toonzetting van de artikelen veelal negatief. Enige tact lijkt positief uit te kunnen pakken."*

Daartegenover staat dat *"Ga zo door!"* diverse keren valt te lezen. De andere opmerkingen vatten we samen. Sommige zijn uniek, andere komer meer dan eens voor:

"Naast aandacht voor historische gebouwen ook openheid naar moderne architectuur, nieuwbouw en architectonische projecten. Ook bedrijfsterreinen, straten en wegen, groen en open plekken zijn belangrijk. "Wie geef je de ruimte: voetganger, auto of fiets?"

"Meer aandacht voor bereikte resultaten, minder wijldlopg. Liever meer korte informatie over kleine projecten en acties. De vaak doorwrochte uiteenzettingen verminderen de leesbaarheid.

"Niet alles is verkeerd in Roermond, maak ook eens een compliment!"

"Laat meer mensen aan het woord (interviews), bijvoorbeeld elk kwartaal een architect.

"Meer aandacht voor de 'dorpen' Maasniel, Gebroek, Herten en Asenray.

"Besproken locaties duidelijker situeren middels een kaart. Meer rekening houden met lezers zonder Roermondse achtergrond.

"Verhalen over vroeger (zoals de anekdotes over H. Geeststraat) worden zeer op prijs gesteld.

"De column van Peter de Cock is te uitgebreid en soms onjuist. Zou vervangen kunnen worden door een informatief artikel.

"Graag een serie over het 'ondergrondse' Roermond, dus over gewelven en kelders.

"Tekst en foto's op gekleurde achtergrond zijn niet altijd duidelijk. Te veel verschillende lettertypen en kolomindelingen maken het blad onrustig. Graag foto's zonder vervagende randen. Opmaak kan ruimer, lossere, en speelsere."

Ruimte in het algemeen

Lezers zijn blij met wat Ruimte doet: *"Fantastisch dat er nog een stichting bestaat die kritisch is en de strijd aangaat met de door projectontwikkelaars beheerste politiek."* Een gezonde en leefbare wereld, ook voor toekomstige generaties, achten zij van groot belang. Maar men raadt ons aan zaken niet op de spits drijven: *"Roermond moet met zijn tijd meegaan, hetgeen tegenwoordig dankzij de actieve bestuurders goed lukt."* En: *"Ondanks alle tegenwerking (Van Rey) toch blijven investeren in contacten met bestuurders en raadsleden."* Enkele respondenten pleiten voor een 'gedachtewisseling tussen lezers onderling' en stellen voor dat we 'minstens een keer per jaar' een gesprek over monumenten, architectuur en stedenbouw in Roermond en omstreken mogelijk maken. Het bestuur ziet dat als een aanmoediging vaker *Open Huis* te houden.

Ten slotte

Een verheugend aantal lezers heeft het enquêteformulier teruggestuurd. Daardoor kunnen we bruikbare conclusies trekken, bijvoorbeeld ook dat een digitale nieuwsbrief een nuttige aanvulling op Ruimtelijk kan zijn. De meningen van de lezers over blad en stichting zijn overwegend positief. Maar lezers hebben ook behartenswaardige kritiek geleverd, waarmee bestuur en redactie hun voordeel kunnen doen. En zullen doen! Het bestuur dankt alle respondenten voor hun medewerking.

De kaart werd na loting gewonnen door de heer H. Knoors uit de Kruisbroedersweg. Proficiat! ®

'En nog vele jaren...'

Theo Boom, eigenaar
Antiquariaat Boom

"Ruimte zou in Roermond kunnen fungeren als een soort Amnesty International voor de ruimte en voor de monumentenzorg. Ik zeg er direct bij dat de vergelijking mank gaat, want mensenrechten zijn natuurlijk een stuk belangrijker. Maar ook van monumenten zou je kunnen zeggen dat ze bepaalde rechten hebben. En dan is het goed dat er een club is die waarneemt en signaleert hoe de overheid met ruimte en monumenten omgaat. Die kijkt of de 'rechten van het monument' worden gerespecteerd.

"Probleem is natuurlijk om de standpunten van Ruimte politiek te vertalen. Daar zou dat monumentenoverleg voor moeten dienen. Misschien is Ruimte soms te star, en soms misschien zelfs kwetsend. Kan zijn. Maar dat Ruimte nu uit het overleg is geweerd, is te vergelijken met de reactie van een regering die door Amnesty International op de vingers wordt getikt: ontkennen, Amnesty incompetent verklaren en het land uitzetten. "Het werk van Ruimte is veelomvattend, zodat er eigenlijk meer mensen zouden moeten meedenken, waarnemen en reageren. Je zou een soort monumentenwacht kunnen opzetten, die in een vroeg stadium met eigen ideeën en alternatieven kan komen voor projecten of problemen. Dat mogen dan geen vrijblijvende wensen of kreten zijn, maar onderbouwde uitwerkingen.

"Ruimte zou wat mij betreft nog actiever moeten proberen om op een of andere manier belangstelling en liefde te wekken voor panden en sites. Bijvoorbeeld door onderzoeksrapporten uit te werken tot leesbare artikelen, of tot een serie brochures."

'En nog vele jaren...'

"Een paar jaar geleden had Ruimte een open dag bij Cillekens Dreessens aan de Neerstraat. Daar ben ik toen gaan kijken. 'Die jongens zijn goed bezig,' vond ik, en toen heb ik me ook onmiddellijk opgegeven als donateur.

"Roermond is zo'n mooie stad, er is zoveel te zien wat de moeite waard is, en wat de moeite waard is om te bewaren. Ik probeer dat ook uit te dragen, want ik ben niet alleen gemeenteraadslid, maar ook stadsgids. Dus ik ben wel bezig met de Roermondse geschiedenis, kunst en architectuur.

"Roermond heeft een club als Ruimte nodig, vind ik. Het is goed dat er mensen zijn die de vinger aan de pols houden, die waakzaam zijn. De gemakkelijkste weg is dat je alles maar gewoon laat gebeuren, maar het is zeker niet de beste weg. Die waakhondfunctie, in de gaten houden of de procedures goed worden gevolgd, is belangrijk. Daar zijn die regeltjes toch ook voor opgesteld?

"Ik begrijp niet dat Ruimte niet meer in het monumentenoverleg kan zitten. Dat is slecht voor de stad. In een democratie heb je juist tegengas nodig, een coalitie heeft een oppositie nodig want uiteindelijk moet je samen verder. De gemeente vindt Ruimte een lastige club, maar wat is daar erg aan?

"Ik vind wél dat elke zaak met overleg op te lossen moet zijn. Dat er soms procedures aangespannen moeten worden tegen de gemeente is een teken van starheid, want het betekent dat het overleg is mislukt. Of dat starheid is van de gemeente of van Ruimte, kan ik moeilijk beoordelen. Maar om dan maar een van de partijen uit te sluiten van het overleg kan nooit de oplossing zijn."

Marij Pilz, gemeenteraadslid uit Swalmen en stadsgids

Quiz mee

Win het jubileumboek van Ruimte

De stichting Ruimte wil haar tienjarig bestaan niet onopgemerkt voorbij laten gaan. In *Ruimtelijk* willen we dat doen met onderstaande quiz, vijftien vragen over geschiedenis en architectuur van Roermond. Onder de goede inzenders willen we tien exemplaren van het jubileumboek verloten, dat in het najaar wordt uitgegeven.

Inzenden kan tot 1 augustus. Schrijf de goede antwoorden op een vel papier en stuur dat naar Marianne Wulms, Abdis Elisabethstraat 11, 6041 VXRoermond. Mailen kan ook, naar stichtingruimteroermond@kpnplanet.nl. Vergeet niet om uw naam, adres en telefoonnummer te melden. Veel succes!

1. Waar in de stad vindt u een gevelsteen met de tekst "J'y suis, j'y reste" ("Ik ben er, ik blijf er")?

- a) Bij de ingang van het Oude Kerkhof
- b) Bij de ingang van Café Dupont aan de Roerkade
- c) Nergens meer. Vroeger was die steen ingemetseld in een muur van Chinees restaurant Peacock aan de Hamstraat
- d) Bij Broodjeszaak Doedels aan het Stationsplein

2. De stadskaart van Michael Schulz is op plaatsen zó gedetailleerd dat zelfs nisjes zijn weergegeven. Maar is de kaart echt exact?

- a) Jazeker, Michael Schulz is een Duitser en 'dus' uiterst gründlich
- b) Nee, Schulz heeft hier en daar een paar monumenten weggelaten waarvan hij weet dat ze toch gesloopt gaan worden
- c) Nee, Schulz heeft er een groot gebouw bijgetekend, waarvan hij weet dat het er toch zal komen
- d) Nee, in een frivole bui heeft hij de toren van de kathedraal een geleding korter gemaakt dan deze in werkelijkheid is

3. Alleen de Rattentoren overleefde, als ruïne, de afbraak van de verdedigingswerken. Waarom juist de Rattentoren?

- a) Omdat die toren deel uitmaakte van het kerkhof en dus kerkelijk eigendom was
- b) Omdat men net op tijd beseftte dat die toren uitzonderlijk fraai was: zonde om te slopen
- c) Omdat in die toren een vuilstortplaats was gevestigd (vandaar de naam: Rattentoren)
- d) Omdat die toren dienst deed als opslagplaats van graan (vandaar de naam: Rattentoren)

4. Drie van de volgende beweringen zijn klinkklare onzin. Welke bewering is waar?

- a) Pierre Cuypers had de opdracht voor de bouw van het Rijksmuseum vooral te danken aan zijn goede relatie met koning Willem III
- b) De toren van het Rozenkerkje in Asselt staat eigenlijk op de verkeerde plek
- c) Alles wat Jos Cuypers in Roermond heeft gebouwd, is inmiddels met de grond gelijk gemaakt
- d) Roermond heeft St.Christoffel als patroonheilige omdat Christoffel het Christuskind over een stroom droeg en Roermond een stad aan een Maasovergang is

5. In welk jaar kreeg Roermond een stadsbrief en daarmee een juridische basis?

- a) In 1982 vierden we 750 jaar stad, dus dat moet in 1232 zijn geweest
- b) Niemand die weet of Roermond ooit zo'n stadsbrief heeft gekregen. Zo'n document is nooit gevonden en is er waarschijnlijk ook nooit geweest
- c) In 1559: de Spaanse koning Filips II probeerde zo de economie te stimuleren na de rampzalige eerste stadsbrand
- d) In 1279 toen een zusterschap 'vry ende loss' verlof kreeg zich in de stad te vestigen

6. Welke school in Roermond heeft een kleurrijk aanzicht en is voorzien van zwevende leslokalen in het atrium?

- a) Niekée aan de Oranjelaan
- b) Het Stedelijk Lyceum in de Jagerstraat
- c) BC Broekhin
- d) de Mgr. Hanssenschool

7. In de 14e eeuw kwam het verkeer van en naar het zuiden en westen door de Brugpoort, genoemd naar de vaste brug over de Roer. Met welke Roermondse benaming

werd de Voorstad indertijd aangeduid?

- a) 't Achterste Inj
- b) Euver de brök
- c) de Euversjtaek
- d) tösse Maas en Aan de Kantj

8. De huidige vakverenigingen zijn vergelijkbaar met de gilden van vroeger. Stel u voor dat u verblijft in het ambachtelijk ingestelde Roermond van weleer. Welk van onderstaande rijtjes hoort niet thuis bij de gilden?

- a) bakker, steenhouwer, goudsmid
- b) burgemeester, oppasser, begrafenisondernemer
- c) kuiper, kleermaker, metselaar
- d) veerman, timmerman, schoenmaker

9. Op welke locatie in Roermond vond in 1613 het laatste en meest massale heksenproces in de Nederlandse geschiedenis plaats, waarbij liefst 64 vermeende heksen werden terechtgesteld?

- a) De Galgenberg
- b) In de Puyhengats nabij 't Siekhuys
- c) Op de Markt
- d) bij het Heksenhuuske

10. In 1774 voltooide landmeter Jan Joseph Smabers een opdracht om de heerlijkheid Swalmen en Asselt op kaart vast te leggen. Maar wat is een heerlijkheid in dit verband?

- a) een historisch landgoed met rijk natuurschoon
- b) een gebied waar titels en rechten aan verbonden zijn
- c) een privilege dat voorbehouden is aan de heer en meester
- d) een spirituele belevenis

11. Het Roermondse dialectwoord voor huis is 'hoes', het meervoud 'huuskes'. 'Nao 't huuske gaon' is ook een aanduiding voor naar het toilet gaan. Wil men huuskes zien én plassen bewonderen dan is daarvoor de geëigende locatie:

- a) De Roer
- b) De Maasplassen
- c) Marina Oolderhuuske
- d) De Hambeek

12. De Mouterij aan de Spoorlaan Noord wordt dit jaar omgetoverd van een bouwval tot een fraai gerestaureerd indus-

trieel monument. Hoe heette het bedrijf dat er was gevestigd?

- a) Grada
- b) Ackros
- c) Limburgia
- d) Wimeco

13. Van de zes hieronder genoemde architecten kunnen er vijf worden gekoppeld aan een van de onderstaande projecten of gebouwen. In slechts één van de onderste rijtjes zijn de architecten gekoppeld aan de bij hen horende projecten. Welk?

- 1. Bongaerts
- 2. Van Halle
- 3. Engelman
- 4. Peutz
- 5. Dupont
- 6. Knuttel
- A. het oude Bisschoppelijk Paleis aan de Pollartstraat
- B. Villa Josefina aan de Kapellerlaan
- C. winkel/appartementencomplex op de Markt nr. 15-16
- D. huizenrij in de Voogdijstraat (no.'s 41-43-45)
- E. de Heilige Geestkerk

- 1) 1D, 2A, 3C, 4E, 5B
- 2) 1E, 2B, 3D, 4A, 5C
- 3) 1C, 2E, 3B, 4A, 5D
- 4) 1B, 2E, 3D, 4C, 5A

14. In Ruimtelijk is regelmatig geschreven over het 'Gat van Dohmen'. Wat is dat ook alweer?

- a) Een gat in de oude stadsmuur achter het kantoor van makelaar Dohmen
- b) Een van die Roermondse bijnamen, zoals je ook 'de bôm van Siebers en 'de sjtop van Jordens' hebt
- c) De ontbrekende link in een onderzoek van journalist Joep Dohmen (nu NRC maar destijds nog bij De Limburger) naar (nooit bewezen) omkooppraktijken op het Roermondse stadhuis
- d) Het gat dat is ontstaan na het slopen van de gebouwen langs het voormalige hotel Kissels aan de Venloseweg

15. In de Wederopbouwperiode werden veel panden voorzien van kunstwerken en muurdecoraties. Veel lokale kunstenaars hebben daarmee een prille carrière kunnen uitbouwen. Welke kunstenaar werkte niet in de Wederopbouwperiode?

- a) Tom Franssen
- b) Joep Thissen
- c) Theo Cox
- d) Joep Nicolas

Grand café Cillekens-Dreessens?

Sinds enkele maanden heeft het pand Cillekens-Dreessens in de Neerstraat een nieuwe eigenaar: de heer P.J.H. Killaars uit Roermond. In september begint de renovatie van het dak, daarna zijn de verdiepingen aan de beurt die worden ingericht als huurappartement, twee met een vloeroppervlak van ongeveer 220 m², de zolderverdieping is groter. De begane grond hoopt Killaars te verhuren aan iemand die er een 'stadsbrouwerij' of grand café gaat uitbaten. Een luxe kledingzaak of interieurzaak is ook denkbaar. Besprekingen met mogelijke gegadigden zijn gaande.

Het gebouw is een rijksmonument. Het zal worden opgeknapt zonder muren te verwijderen of anderszins de structuur aan te tasten. De toegang tot de woningen komt in de steeg (op de foto achter de deur rechts). Ooit reden daar lorries met ijzerwaren, op weg naar het magazijn waar nu restaurant *Het Pakhuis* is gevestigd.

Over de bouwvergunning zijn besprekingen met de gemeente gaande. De heer Killaars is zeer te spreken over het enthousiasme waarop de gemeente de plannen voor een dergelijk monument benadert. Als alles volgens plan verloopt, zal het pand over anderhalf jaar klaar zijn. Dan is de Neerstraat weer een stap verder op weg naar een winkelpromenade waar Roermond trots op kan zijn. LF

Wat dreigt in het Roermondse te verdwijnen, hoe staat het met nieuwe projecten en wat doen 'die mensen van Ruimte' daaraan?

Tekst Willem Cartigny, Lucien Jansen, Marianne Wulms en Leonard Fortuin Foto Leonard Fortuin

Open Monumentendag 2007

VVV en Stadsgidsen zijn bezig een architectuurwandeling voor te bereiden. Die zal vanaf 8 september a.s., Open Monumentendag, gelopen kunnen worden. Ruimte heeft op verzoek van de stadsgidsen suggesties gedaan. Die worden verwerkt in de brochure waarmee de wandelaar op stap kan gaan.

Joods documentatiecentrum in voormalige synagoge

Rura is voornemens een internationaal joods documentatiecentrum te vestigen in de voormalige synagoge aan de Hamstraat. Wij juichen dit van harte toe. Niet alleen is het een uitstekende herbestemming van de voormalige synagoge, het geeft ook een meerwaarde aan de stad. Wij wensen Rura dan ook alle succes toe bij de verwezenlijking van dit lofwaardig initiatief.

Het valt te wensen dat bij meer herbestemmingsprojecten in de stad, zoals Cillekens-Dreessens, Penitentie Inrichting en (voormalig) Bisschoppelijk paleis in de Pollartstraat, meer creativiteit wordt ingebracht dan het invullen met appartementen. Die zullen straks deels leeg staan wegens vergrijzing en ontvolking.

Rabo's reuzenmasten

Op 24 april jl. is er een zitting geweest van de Commissie voor Beroep en Bezwaar van de gemeente Roermond. Daar heeft de Stichting Milieufederatie Limburg, ook namens de Stichting Ruimte, naar voren gebracht dat de gemeente Roermond ten onrechte denkt te kunnen volstaan met het afgeven van een lichte bouwvergunning voor de drie 'landmarks' met een hoogte van maar liefst 35 meter! Verder geldt dat de masten moeten voldoen aan de redelijke eisen van welstand zoals in de Nota Beeldkwaliteit vastgelegd. Ook de Commissie Beeldkwaliteit heeft vastgesteld dat deze bouwwerken niet voldoen aan die redelijke eisen van welstand. Door te handelen als zou dit wel het geval zijn gaat de gemeente Roermond in feite tegen haar eigen beleid in. De Commis-

Nieuw logo

Het oude logo van Ruimte dateert van tien jaar geleden en was slechts hier en daar zichtbaar. Het tweede lustrum bood een mooie gelegenheid een eigentijds beeldmerk te ontwerpen. Dat gebeurde, in eigen beheer. Het resultaat, in de kleuren van ons Ruimteschild, ziet u hier. Waar nuttig en zinvol zal het in onze publicaties en bij onze activiteiten zichtbaar zijn.

sie voor Beroep en Bezwaar brengt als onafhankelijke commissie een advies uit aan het college van B en W. Dit advies kan het college naast zich neerleggen, maar het zou ook aanleiding kunnen zijn de zaak te heroverwegen. Laten we hopen op het laatste.

Ook elders is er verzet tegen de reclamemasten: de Socialistische Partij heeft aan het college 1500 handtekeningen aangeboden van burgers die bezwaar maken tegen de plaatsing van deze masten. Om de discussie over de masten op gang te brengen binnen o.a. de gemeenteraad van Roermond, hebben GroenLinks, de Stadspartij en de Socialistische Partij onlangs een ingezonden brief c.q. opiniërend artikel geplaatst in

Dagblad De Limburger. Zij maken daarin vooral bezwaar tegen de suggestie van het college als zou de *Nota Landmarks* een nota zijn waarop inspraak mogelijk is geweest en waarop destijds niemand heeft gereageerd. Dit is geenszins het geval, de nota is niet meer dan een beleidsmaatregel die op geen enkele wijze openstaat voor inspraak.

Jubileumboek

Ruimte viert dit jaar zijn tiende verjaardag, o.a. met een jubileumboek waarin interessante beschouwingen over monumentenzorg. Ook het landschap als monument komt daarin aan de orde. Wij hopen dit boek in het najaar uit te brengen.

Het bestuur van de Stichting Ruimte roept sollicitanten op voor de functie van

redactiesecretaris (m/v)

voor het kwartaalblad *Ruimtelijk*.

Taken: het bijhouden van artikelen die 'in de pijplijn zitten' voor de komende nummers, het aansporen van redacteuren en schrijvers wanneer artikelen hun deadline naderen, het aanzoeken van schrijvers voor nieuwe artikelen en andere voorbereidingen. Beloning volgens de LOP-regeling (Liefdewerk Oud Papier). Heeft u belangstelling, neem dan contact op met het bestuur per telefoon: (0475) 316 732 of (0475) 350 367, of per e-mail: stichtingruimteroermond@kpnplanet.nl.